



**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

IV. An, & quomodo ipsa etiam diuina reuelatio per fidem diuinam
credenda sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

deducatur: ac per hoc fides essentialiter differt à Theologia, cuius immediatum obiectum formale est, propositio reuelata; non ipsa diuina reuelatio. Ita ex instituto docui 1. part. disputat. 1. q. 3. dub. 2. Eademque est communis Doctorum sententia, quam spe ciatim tradunt Caietanus hic q. 1. a. 1, Vega loc. cit. Valentia q. 1. pu. 2. qui ex comuni docent, fidē à Theologia hoc ipso differre, quod illa assentitur suo obiecto immediate propter diuinā reuelationē, hæc vero non nisi mediāte discursu, seu quod idē est, ob positionē reuelatā, ex qua conclusio Theologica inferitur; quidquid Vasquez 1. part. disp. 5. c. 3. cum nonnullis dixerit, & fidem, & Theologiam, per discursū assentiri suo obiecto; cum hoc tamē discrimine, quod hæc pro medio assumat alias veritates reuelatas; illa verò ipsam et reuelationem veritatis, cui assentitur: quod etiam indicat Bannes hic q. 1. a. 4. Et fundamentum huius sententiæ est, quia intellectus per fidem non assentitur veritati reuelatæ nisi propter diuinam reuelationem: Ergo saltem natura prius habet assensum de diuina reuelatiōe quam assentiat ipsi veritati reuelatæ: quod sine discursu non accidit.

Sed hæc sententia videtur improbabilis: Nam aut vult, fidem aliquando tantū, non semper, ita per discursum assentiri propositioni reuelatæ, aut vult id semper ac necessario fieri. Si primū, concidit eius fundamentum & ratio, quæ aut vniuersim concludit, aut nihil concludit. Et licet aliquis assentiri possit alicui veritati, præuio discursu, etiam illo, qui pro medio assumit reuelationem, v. g. quidquid Deus dicit est verum, Deus hoc dicit: Ergo &c. tamen iste discursus neque ad fidem necessarius est, neque ad fidem pertinet; sed ad habitū Theologiæ. Sicut est quis possit vti discursu, circa assensum primorū principiorum, puta, Quidquid naturæ lumen ostendit, est verū: hoc ostendit: Ergo &c. tamen ipse habitus principiorum hunc discursum non facit, neque assentitur veritati proprie per discursum, sed immediate ob eorum euidentiā.

Si autem secundum dicitur, magis est falsa & improbabilis sententia. Nam aut assensus ille prior reuelationis, ex quo conclusio credenda deducitur, est assensus fidei, aut alicuius habitus acquisiti; quia nullus habitus intellectualis infusus prior fide assignari potest; sed neutrum est. Non primum: quia vel ille elicitur sine discursu, & tunc habetur intentum: aut necessario prærequirit aliū discursum; & tunc dabitur in eiusmodi assensibus processus in infinitum. Accedit, quod si ratio aliquid probaret, etiam probaret Angelos in statu primæ creationis per discursum assensus fuisse rebus fidei; utpote quibus etiam ipsi propter diuinam reuelationem assentiebantur.

Dicendum ergo, fidē sine discursu in suū obiectum tendere, quod est veritas reuelata, qua talis, per modū vni⁹ credibilis; vteumque; alioqui per discursum credendi applicetur, ut dicitur quæst. sequenti eo modo, quo visus fertur in colorē sub ratione lucidi, & habitus principiorū in principii euidens, ut recte dixit Valentia loc. cit.

ASSERTIO XI. Præter reuelationem Dei obscurā, velut rationem formalem obiectiuam, per quam, seu propter quam, non datur alia distincta ratio formalis sub qua. Hanc assertionem generatim contra Molinā, aliosque; nonnullos, fuisse deduxi tom. 1. d. 1. q. 3. dub. 3. vbi generatim probaui, præter rationē formale obiectiuā Quā, siue, propter quā alicuius habitus cognoscitiui, non dari distinctā rationem formalem sub qua. Ratio breuiter est, tum quia per rationem formalem Quā, siue per quam, aut propter quā, sufficienter distinguuntur habitus inter se; vti & in proposito, fides per reuelationem obscuram hætenus explicatam. Tum quia reuera nulla potest assignari ratio formalis sub qua, distincta à ratione formali Quā, siue propter quā. Tum quia ea distinctio noua est, & antiquis Doctoribus incognita, ut ibidem fuisse demonstrat.

Obiectiones autem, quæ in contrariū obijciuntur, speciatim quod reuelatio publica fidei communis etiam videatur ratio credendi hæreticis, qui tamen veram fidem diuinam non habent, dissoluimus loco cit. vbi diximus, posse quidem etiam hæreticos aliquid credere, tanquam à Deo reuelatum, ita ut hoc solum dicat conditionem, aut partem materialis obiecti; sed non ut dicat rationem formalem credendi; quia reuera non credunt propter ipsam diuinam reuelationem, per se terminantem actum credendi; sed solum propter autoritatem rationem humanam, qua diuina reuelatio ipsdem proponitur aut proponi existimatur.

DVBIUM IV.

An etiam diuina reuelatio per fidem credi possit, aut debeat, ad hoc, ut sit ratio formalis obiectiua assensus fidei.

Ad S. Thomæ 2. 2. q. 1. a. 1.

Hæc res ex instituto disputata non fuit ab antiquioribus Scholasticis; sed nostro primum tempore à nonnullis in dubium vocata; quæ quia ad cognoscendam rationem formalem obiectiuam, ipsamque certitudinem fidei, ex ea ratione pendente pertinet, est hic non nihil explicatius pertractanda.

Est ergo recentiorum quorundam Theologorum noua sententia, ipsam reuelationem diuinā, quam rationē formale obiectiuā fidei esse dixim⁹, non esse credendam fide diuina; sed fatis esse, ut credatur fide humana, siue alio assensu humano & naturali. Quæ quidem sententia dupliciter explicari potest. Primo, ut sit quæstio tantum de nomine; quod fiet, si per reuelationē diuinā non intelligatur communis illa, & publica ac externa veritatis fidei reuelatio, olim per Prophetas, ac postea per Christum & Apostolos facta & toti Ecclesiæ proposita; quam in comunibus fidei veritatibus solā & vnicā esse rationē formalem fidei dictū est

dub. præcedenti, sed interna, propria, specialis, & priuata illuminatio fidei, quæ priuatim singulis credentibus, per infusionem habitus fidei accidat, quamq; Bannes, & alij nonnulli docent, esse illam ipsam reuelationem, quæ est ratio formalis obiectiua fidei, vt eodem dubio præcedenti dictum.

78 Atque hoc sensu verè quidem dicitur, reuelationem diuinam per fidem diuinam ordinariè credi nec posse, nec debere; quia in particulari, fide diuina certum non est, hunc aut illum hominem singularè, aut nos singulos, qui credimus, habere habitum fidei diuinæ, vt generatim docuimus to. 2. disp. 6. q. 4. dub. 5. & rursus dicitur inferi⁹ quæst. 5. Verum hoc sensu dubitatio hæc ad propositum non pertinet; neq; eo sensu intelligunt recentiores illi suam illam assertionem, qua dicunt, ipsam Dei reuelationem non esse credendam per fidem diuinam.

79 Secundo igitur quæstio est de re ipsa, intelligendo per reuelationem diuinam, illam ipsam publicam reuelationem & manifestationem Prophetis & Apostolis à Deo factam, qua communis & publica Ecclesiæ fides nititur; quamq; dubio præcedenti diximus esse rationem formalem obiectiuam fidei: quo etiam sensu de reuelatione diuina loquuntur dicti recentiores, cum negant, eam esse per fidem diuinam credendam.

80 Cuius quidem sententiæ hæc possunt esse argumenta. I. Si enim ipsa quoq; reuelatio diuina per fidem creditur, vel credenda est, tum illa credi debet per aliam reuelationem priorè; & hæc rursum per aliã. &c. & sic dabitur processus in infinitum; quod est absurdum.

81 II. Etiam in alijs habitibus, vel actibus cognoscitiuis, ratio formalis cognoscendi, non cadit sub ipsam cognitionem eiusdem habitus vel actus; ita vt tanquam obiectum eodem habitu cognoscatur, vt videre est in speciebus sensibilibus, aut etiam intelligibilibus, mouentibus ex parte obiecti ad cognitionem; itemque in vario modo abstractionis, qui à plerisque ratio formalis sub qua inscientijs speculatiuis dicitur. Idemque accidere videtur, in ratione formali obiectiua assensus principiorum; siue ea dicatur ipsa claritas principij apprehensi; siue species intelligibilis extrema representans.

82 III. Ad credendum aliquid per fidem diuinam, videtur sufficere probabilis cognitio reuelationis diuinæ: ergo saltem vniuersim non est necessarium, ipsam reuelationem diuinam credere per fidem diuinam. Consequentia patet. Antecedens probatur; tum quia similis probabilitas sufficit ad credendum alicuius hominis dictum. Tum quia rei ipsa sæpe videtur assensus fidei de aliquo obiecto reuelato concipi præuia tantum probabilis notitia ipsius reuelationis; vt quando in Clementina 1. de Summa Trinitate opinio Theologorum aiens paruulis & adultis in baptismo conferri gratiam, definitur esse probabilior quam contraria negans: quod tantumdem esse videtur, ac si concilium dixisset, probabilius esse, quod aiens opinio sit reuelata, quam negans. Item quando Theologi docent, in varijs materijs, probabile esse, aliquid esse reuelatum & de fide, licet certò non constet de reuelatione, v. g. Deiparã sine peccato conceptã &c.

Huiusmodi enim obiectis assentiri nos posse per fidem diuinam, ex eo etiam confirmatur, quia non remanet aliud motiuum, quam diuina reuelatio probabiliter proposita, cui proinde pro arbitratu assentiri & non assentiri, etiam per fidem diuinam, de qua loquimur, quilibet videtur posse. Similis casus est, cum quis fidei assensum, concipit ob aliquod miraculum, solum humana attestazione, seu morali certitudine cognitum, vt patet ex Euangelio, vbi legimus multos solis Christi miraculis ad credendum impulsos; speciatim illo Ioannis 4. versu 39. *Multis Samaritanorum crediderunt in eum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis*; quod fuit humanum, ideoque causauit fidem humanam in Samaritanis: at fides humana est probabilis & fallibilis: ergo ea sufficit.

83 IV. Denique huic referri potest; quod multi sentiunt, actum electionis, quo volumus media propter finem, non habere pro obiecto voluto ipsum finem, sed solum media, vt speciatim post Ariminensem, Marsilium, docet Vasquez 1. 2. disputat. 38. cap. 2. Eadem autem videtur esse, ratio reuelationis, quando veritas reuelata creditur propter reuelationem. Ex quo concluditur, eo saltem actu, quo credimus aliquid reuelatum, propter diuinam reuelationem, non simul credi ipsam reuelationem. Ex quo vltèrius inferitur, etiam absolute loquendo, nunquam esse necessarium, vt ipsa reuelatio per fidem diuinam credatur.

84 Cæterum hæc sententia negans, reuelationem diuinam per fidem diuinam esse credendam, rursus varijs modis intelligi potest. Primò, vt solum neget, per ipsum actum fidei, quo obiectum aliquod materiale diuinitus reuelatum credimus, simul etiam credi posse, aut debere ipsam diuinam reuelationem, propter quam credimus, iuxta sensum & intentionem argumenti, secundo & quarto loco propositi. Secundò, vt neget, ipsam reuelationem diuinam, siue in ipso assensu fidei, circa obiectum aliquod reuelatum, siue etiam extra hunc assensum, speciali actu, tanquam obiectum. Quod necessario esse credendum. Tertio vt simpliciter asserat, reuelationem diuinam per fidem diuinam nunquam, aut non semper posse credi; quo quidem tendere videtur primum & tertium argumentum superius propositum. De quibus singulis sentiendi modis, siue quis ita re ipsa quandoque senserit, siue non, vt nostrum iudicium distincte feramus, sequentes assertiones statuimus.

85 ASSERTIO I. Adeo certum est, reuelationes aliquas diuinas, quibus fidei diuinæ assensus nititur, posse saltem seorsim, & assensu distincto ab eo quo credimus obiectum aliquod materiale fidei, per fidem diuinam credi, vt contrarium planè sit contra fidem. Ita supponunt omnes Doctores, in varijs materijs, quibus hac de re agunt. Probatur primo ex scriptura, in qua inter alia obiecta fidei, hoc ipsum directe sæpe asseritur & affirmatur, *DEVM* hoc vel illud dicere, aut reuelare; vt cum toties in scriptura dicitur: *Hæc dicit Dominus. Ego Dominus, &c.* quidquid autem scriptura

ex mentes spiritus sancti asserit, id tanquã obiectũ
Quod per fidem diuinam explicite vtique; credi po-
test.

86 Probat̃ur secundo ex definitione Ecclesiã; quã in suis definitionibus sæpe contestatur, hoc vel illud esse de fide certum, aut per fidem credendum; quo ipso testatur, etiam esse diuinitus reuelatum: ergo hoc ipsum potest fide diuina credi. Tertio accedit ratio; quia multã reuelationes veritatum fidei sunt expressẽ & directẽ, à Deo in scriptura reuelatã, vt superius dictum: ergo nihil illis deest, quo minus per fidẽ diuinam credi possint.

Denique de fide est, adeoque per fidem credi potest & debet, hos vel illos libros esse canonicos: ergo etiam de fide est, adeoque eadem fide diuina credi potest, ea quã in iisdem libris asseruntur, esse diuinitus reuelata; seu quod idem est, libros eosdem continere reuelationem diuinam, de rebus ab ipsis scriptoribus canonicis in iisdem libris asseritis; quandoquidem ex fide constat, ea quã in libris canonicis ex mente scriptoris asseruntur, esse diuinitus reuelata. Neque verò, vt opinor, est, aut fuit quisquam Catholicorum vnquam, qui hanc asseritionem negaret, vel oppositum doceret.

87 **ASSERTIO II.** Idem dicendum est, de omnibus omnium veritatũ reuelationibus, quã ab Ecclesia definitã, & tanquam ex fide credendã, publica & infallibili autoritate fuerunt propositã. Videtur itidem extra controuersiam apud Catholicos. Ratio est; quia Ecclesia definiens aliquid esse de fide, ita vt oppositum sit hæreticum, hoc ipso definit, id esse diuinitus reuelatum; quandoquidem nihil est de fide certum, nisi quod diuinitus reuelatum est; cum reuelatio diuina sit totalis & adæquata ratio omnis assensus & certitudinis fidei, vt dictum dubio præcedenti. Ex quo sequitur, de singulis veritatibus fidei, siue in scriptura expresse contentis, siue alioquin in Concilijs generalibus definitis (vt de solis Pontificis definitionibus hoc loco nihil dicã) diuina fide credi posse, eas diuinitus esse reuelatas.

88 **ASSERTIO III.** Idem vniuersim dicendũ, de quibuslibet veritatibus fidei diuinã; nempe diuina fide credi posse, eas esse diuinitus reuelatas; ita quidem vt nihil fide diuina credi possit, nisi pariter etiam de eodem obiecto credi possit, id esse diuinitus reuelatum. Hęc assertio nõ est tam certa, & extra controuersiam: siquidem nonnulli ex Doctoribus superius relatis significant, posse aliquod obiectum materiale fide diuina credi, cum tamen de reuelatione eiusdem solum habeatur, & haberi possit assensus & notitia probabilis, vt ex tertio argumento colligitur.

89 Sed nostra assertio est cõmuni Doctorum, qui sentiunt vniuersim, reuelationem diuinam respectu cuiuslibet veritatis per fidem creditã, esse medium cognitum, ad quod ipse etiam assensus fidei terminatur, vt inferius assertione 6. & 7. dicitur. Ratio est, quia obiectũ fidei non est veritas reuelata secundũ se nude spectata sed forma-

liter vt reuelata, adeoque spectata simul cum ipso modo reuelationis: Ergo ad hoc, vt ea per fidem credi possit, necesse est vtrumque, & veritatem scilicet credendam, & reuelationẽ ipsam, simul ac iisdem motiuis credenti proponi; ac proinde fieri non potest, vt ipsa veritas credenda, sufficienter per fidem diuinam credenda, proponatur, quin simul iisdem motiuis ipsa etiam reuelatio sufficienter credenti proponatur: ergo cum supposita hac propositione, possit homo, ex hypothesi, ipsam veritatem reuelatam credere, poterit etiam ipsam reuelationem credere; ita scilicet vt eam ipsam veritatem, quam vt reuelatam credit, credat esse reuelatam, si non directẽ per illum ipsum fidei assensum, quo veritatem illam materialem credit, certe tamen per assensum distinctum; de quo hætenus nihil laboramus.

Atque hæc ad possibilitatem credendi reuelationem pertinent: nunc ad necessitatem eam, credendi deueniendum, quam sequentibus asseritionibus explicamus; primò quidem agendo de necessitate quoad specificationem, deinde etiam de necessitate quoad exercitium actus.

90 **ASSERTIO IV.** Reuelatio diuina, in omni materia, seu veritate reuelata, ac per diuinam fidem credita, non solum modo explicato per fidem diuinam credi potest, sed quoad specificationem etiam debet; ita vt non sit licitum homini, eam non credere. Loquor de reuelatione circa veritatem, per fidem diuinam creditã, adeoque sufficienter ad credendum propositã. Quo sensu assertio hæc est itidem communis Doctorum, qui vniuersim sentiunt ac & supponunt, fidem diuinam omnium veritatum diuinitus reuelatarum, si quidem sufficienter propositã sunt ad credendũ, esse necessariam, saltem quoad specificationem; ita vt non sit integrum, vel arbitrarium homini, credere vel non credere; sed necessario oporteat credere, si aliquem actum assensus vel dissensus circa eam veritatem aut materiam velit elicere, vt inferius q. 6. dicitur: tamen si contrarium nonnulli recentiores dixerint, distinguentes inter propositionem fidei sufficientem, & requisitam ad hoc, vt possit credi fide diuina; & vt necessario etiam debeat ita credi; quasi non semper id quod potest diuina fide credi, debeat etiam necessario, saltem quoad specificationem actus, eadem fide credi; quã est itidem noua & singularis sententia, ex instituto q. sequenti refutanda.

91 Ratio assertionis est: Tum quia auctoritas primæ veritatis, ac diuinæ reuelationis, talis ac tanta est, vt nefas sit ei dissentire; Si quidem sufficienter ad fidem faciendam sit propositã. Tum quia nihil potest per fidem diuinam credi, nisi id euidenter fiat credibile, oppositumque eius secundum prudens iudicium plane sit incredibile, vt dicitur quæst. sequenti. Ergo hoc ipso imprudenter se geret, quisquis supposita sufficiente propositione reuelationis, ei fidem non adhibet. Tum quia etiam in humanis, quando aliquid sufficienter proponitur ac redditur credibile fide humana, ob

auctoritatem loquentis, nonnullam iniuriam facit loquenti si quod dicitur falsum esse credat: nec adeo fieri potest, vt prudenter quis eo casu testanti fidem non habeat. Deniq; in scriptura grauius reprehenduntur, sæpe etiam puniuntur illi, tanquam tardi corde ad credendum, qui reuelationi diuinæ sufficienter propositæ fidem non adhibuerunt, vt patet in Zacharia & Apostolis. Atque hæc de necessitate credendi reuelationem quoad specificationem actus. Necessitas verò quoad exercitium actus, sequentibus assertionibus explicatur.

93 **ASSERTIO V.** Reuelatio diuina externa, de qua loquimur, prout dicit rationem formalem obiecti fidei, est ratio ac medium credendi per modum obiecti cogniti: ac proinde quoties assensum fidei diuinæ circa veritatem reuelatam elicimus, necesse est, vt simul, vel etiam ratione quadam prius eliciatur assensus aliquis circa ipsam reuelationem, tanquam rationem & mediū credendi obiectū reuelatū. Hæc assertio, loquendo de reuelatione non interna & priuata, sed de externa, quā dubio præcedenti ex communi, diximus esse rationem formalem obiecti fidei, videtur extra controuersiam apud Doctores. Nam & illi, qui negant, reuelationem diuinam esse credendam fide diuina, fatentur tamen, eam esse rationem credendi per modum mediij cogniti; cui proinde necesse sit aliquo saltem assensu naturali fidem adhibere.

94 Neque id negant Bannes, & alij cum ipso sentientes, qui reuelationem Dei internam ac priuatam, pro ratione formali obiectiua fidei assignant: nihilominus enim sentiunt, reuelationem publicam & externam necessario, vt medium aliquod credendi, sub assensum credentis cadere, debere. Idemque multo magis sentiunt Vasquez, & alij, qui cum fidem discursiuam faciunt, ipsum assensum reuelationis, præuium assensui fidei de obiecto reuelato, pro medio credendi assignant, vt dictum dubio præcedenti.

Eadem est plane sententia S. Thomæ, & communis veterum Scholasticorum, quorum proinde auctoritate assertio primum comprobatur. 95 Etenim reuelationem diuinam in assensu fidei esse rationem credendi, per modum mediij cogniti, sentit S. Thomas hic q. 1. a. 1. vbi docet, veritatem primam, seu reuelationem diuinam, habere se ad assensum fidei, sicut principia scientiæ ad assensum conclusionis, cum ait: *Cuiuslibet cognoscitui habitus obiectum duo habet, scilicet id quod materialiter cognoscitur, quod est sicut materiale obiectum, & id per quod cognoscitur, quod est formalis ratio obiecti. Sicut in scientia Geometriæ materialiter scita sunt conclusiones: formalis verò ratio sciendi, sunt media demonstrationis, per quæ conclusiones cognoscuntur. Sic igitur (adeoque simili ratione) in fide, si consideremus formalem rationem obiecti, nihil est aliud, quam veritas prima. Non enim fides, de qua loquimur, assentit alicui, nisi quia à Deo est reuelatum. Vnde ipsi veritati diuina fides innititur tanquam medio. Vbi necesse est, S. Thomam loqui de medio cognito, qualia sunt media demonstrationis, cum quibus veritatem primam seu reuelationem diuinam comparat.*

Et quæst. 2. a. 1. ad 1. ait: *Habet tamen fides inquisitionem quandam eorum, per quæ inducitur homo ad credendum; puta quia sunt dicta à Deo, & miraculis confirmata.* Si itaque dictum, seu reuelatum, esse aliquid à Deo, cadit sub inquisitionem credentis, necesse est, vt terminet intellectum credentis, tanquam medium seu obiectum cognitū. Item eadem q. 2. a. 2. ait: *Aliud est formalis ratio obiecti; quod est sicut medium, propter quod tali credibili assentitur. Et sic ponitur actus fidei credere Deo: quia formale obiectum fidei est veritas prima, cui inhaeret homo, vt propter eam creditis assentiat.* Vbi docet S. Thomas, eatenus veritatem primam, seu reuelationem diuinam esse, ac obire rationem formalem obiecti fidei diuinæ, quatenus homo per ipsum actum fidei credit Deo, vtique dicenti seu reuelanti; hoc autem non fit, nisi apprehenso Deo, seu veritate prima, eiusque reuelatione.

96 Et ne quis existimet, id non fieri in quouis actu fidei, mox ibidem ad 1. subiungit S. Thomas: *Per ista tria (credere Deo, credere Deum, & credere in Deum) non designantur diuersi actus fidei, sed vnus & idem actus, habens diuersam relationem ad fidei obiectum.* Vbi plane sentit S. Thomas, per quemlibet actum fidei credi Deo; & sic Deum reuelantem terminare intellectum credentis. Item eadem q. 2. a. 3. ait S. Thomas: *Ad hoc, quod homo perueniat ad perfectam visionem beatitudinis, præexigitur quod credat Deo, tanquam discipulus Magistro docenti.* Vbi rursus indicat, in omni fidei actu necessarium esse, vt apprehendatur Deus, tanquam medium cognitum, ob cuius auctoritatem credatur; sicut discipulus credit Magistro docenti; cuius vtique doctrinam cognoscere & apprehendere necesse est.

98 Eadem est communis, & consentiens Doctorum sententia in 3. dist. 23. quicum Magistro itidem docent, per quemlibet actum fidei nos credere Deo. Quod explicans Magister ait: *Credere Deo, est credere vera esse, quæ loquitur seu reuelat: ergo sentit, locutionem, seu reuelationem Dei necessario apprehendi tanquam mediū cognitū, propter quod alicui veritati assentiamur fide diuina.*

99 Secundò probatur eadem assertio omnibus illis scripturæ, & SS. Patrum testimonijs; in quibus fidei diuinæ assensus explicatur, per credere Deo loquenti, seu testificanti; quibus proinde, simul etiam indicatur, ipsum Deum loquentem, seu attestantem, esse rationem credendi per modum mediij cogniti.

100 Vnde etiam tertio accedit ratio. Tum quia, in omni fidei actu, necessario creditur Deo reuelanti, seu attestanti, vt dictum: hoc autem non fit, nisi apprehensa attestazione seu reuelatione diuina, tanquam obiecto ac medio cognito: Ergo necesse est, in omni fidei assensu, attestacionem seu reuelationem Dei terminare intellectū, tanquam obiectum & medium cognitum, cui assentiamur. Tum quia fides diuina, secundum proportionem, eodem modo se habet ad Deum loquentem, seu reuelantem, sicut fides humana, se habet ad hominem loquentem seu testantem: atqui cum per fidem humanam quidpiam credimus, propter hominem loquentem seu testantem,

necesse

neceſſe eſt, hanc ipſam hominis atteſtationem apprehendere tanquam obiectum cognitum, cui aſſentiamur; ita vt hæc per modum mediij cogniti ſit ratio aſſentiendi alicui dicto, per fidem humanam: Ergo etiam in fide diuina, neceſſe eſt, vt reuelatio ſeu atteſtatio diuina, tanquam mediũ, ſeu obiectum cognitum terminet intellectum credentis.

101 Quæ res proinde adeo clara & teſtata eſt, vt etiam ſi nonnulli Doctores, pro ratione formali & immediata credendi, aſſignent reuelationem, poſitam in priuatã illuminatione cuiuſq; credẽtis, per infuſionem habitus fidei, vt dubio præced. dictum; quam quidẽ per modum mediij cogniti intellectum credẽtis terminare minime eſt neceſſe; nõ tamen illi negent, nec negare poſſint, reuelationẽ illam diuinã publicã, & publica auctoritate ab Eccleſia propoſitam, quam & illi admittunt, & nos ex vera ſententia docuimus, eſſe rationem formalem obiectiuam fidei, per modũ mediij ſeu obiecti cogniti neceſſario terminare intellectum credentis, vt dictum.

102 ASSERTIO VI. Ad hoc, vt reuelatio diuina per modum mediij cogniti obeat rationem formalem obiectiuã fidei, ita ſcilicet, vt propterea aliquid fide diuina credamus, non ſatis eſt, eam humana fide, ſeu naturali quouis aſſenſu credere; ſed requiritur, vt eam ſimul, aut aliqua ratione prius, aſſenſu fidei diuinã credamus. Hæc aſſertio videtur poſſiſſima in hac controuerſia; quam proinde vel maximẽ negant recentiores initio citati. Ita verò apertè docent Capreolus, Caietanus, Canus, & Gregorius de Valentia; qui idcirco dicunt, in aſſenſu fidei reuelationem diuinam credi propter ſeipſam, ſicut lumen videtur per ſeipſum, vt dicitur reſp. ad 1. Idem expreſſe docent Vaſquez, & omnes illi, qui, vt præcedenti dubio dictum, fidem faciunt diſcurſiuam; cuius principium ſit aſſenſus fidei diuinã circa ipſam reuelationem.

Idem ſentit S. Thomas 1. 2. q. 12. a. 4. vbi ait: *Idem actus cadit ſuper obiectum, & ſuper rationem obiecti; ſicut eadem eſt viſio coloris & luminis, vt dictum ſupra quaſt. 8. art. 3. ad 2. Et eſt ſimile de intellectu; quia ſi abſoluitè principium & concluſionem conſideret, diuerſa eſt conſideratio vtriuſque: in hoc autem, quod concluſioni propter principia aſſentit, eſt vnus actus intellectus tantum.* De quo tamen poſtremo exemplo non eſt nobis laborandam.

Eadem eſt mens & ſententia Sancti Thomæ, & veterum ſcholæſticorum, cum docent, quouis actu fidei diuinã, credi Deo atteſtanti: ex quo ſequitur, nullum elici actum fidei diuinã, quin ſimul, aut etiam ratione, naturã vel tempore prius eliciatur aſſenſus fidei diuinã, circa ipſam reuelationem ſeu atteſtationem Dei; adeo vt oppoſitam ſententiam voce tantum hætenus deſenſam, apud nullum auctorum typis deſenſam legimus.

103 Ratio huius rei, & quidem meo iudicio euidentis eſt. Quia reuelatio diuina eſt ipſa ratio formalis obiectiuã, idque per modum mediij cogniti aſſentiendi; veritati reuelatæ per aſſenſum fidei diuinã; qua etiam certitudo eius aſſenſus per ſe

ac immediatè nititur; ad eum modum, quo aſſenſus concluſionis nititur principijs ſeu aſſenſu principiorum; quod expreſſe docet S. Thomas q. 1. a. 1. vt dictum: Ergo ad eliciendum aſſenſum fidei diuinã circa veritatem reuelatam, neceſſe eſt, vt reuelatio non minus certa ſit credenti, quã ipſe aſſenſus fidei diuinã circa veritatem reuelatam, quam propter reuelationem credimus; iuxta receptũ illud principium, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis*; quod in ſimili proſus materia uſurpat Ariſtoteles lib. 1. Poſter. cap. 2. tex. 5. At verò ſi reuelatio humana ſolum fide, non etiam per diuinam fidem credatur, fieri non poteſt, vt ea æque certa ſit credenti, ac ipſa veritas per diuinam fidem credita: quia per ſe conſtat, fidem humanam, ſeu alium quemuis aſſenſum naturalem quoad certitudinem, fidei diuinã æqualem non eſſe: Ergo neceſſe eſt, reuelationẽ ipſam per diuinam fidem credi.

104 Secundò. Impoſſibile eſt, vt ipſe per ſe aſſenſus fidei diuinã vltimatè reſoluatur in aſſenſum fidei humanã; eſſet enim tunc fides proſus incerta & fallibilis; vt dicitur q. 4. Et tamen idem aſſenſus fidei diuinã reſoluitur in reuelationem diuinam cuiuſq; aſſenſum: Ergo aſſenſus hic non eſt aſſenſus naturalis ſeu fidei humanã.

Tertiò. ſi fides diuina aſſentitur obiecto reuelato, ſolum propter reuelationem creditam fide humana, tunc fateandum erit, etiam hæreticos vere ac formaliter credere propter reuelationem diuinam; quandoquidem conſtat, etiam illos fide humana credere reuelationem diuinam, ſaltem in ijs obiectis, quæ nobiſcum communia habent; ſed conſequens plane eſt abſurdum; tunc enim ex parte ſaltem obiecti, nihil deeſſet, quò minus etiã ipſi fide diuina credere aliquid poſſent. Sit ergo certum, nunquam elici poſſe fidẽ diuinam de veritate reuelata, niſi ſimul aut etiam quadam ratione prius eliciatur aſſenſus fidei diuinã, etiam circa ipſam reuelationem diuinã; idque ſiue eodem actu fidei diuinã, quo credimus veritatem reuelatam, ſiue diuerſo; de quo aſſertione ſeq. agendum.

105 ASSERTIO VII. In omni aſſenſu fidei diuinã, quo credimus obiectum reuelatum, ſimul & eodem aſſenſu diuinã fidei credimus etiam ipſam reuelationem, tanquam rationem credendi obiectum reuelatum, per modum mediij cogniti. Ita Capreolus, Caietanus, Canus, Gregorius de Valentia citandi reſp. ad 1. idemque neceſſario ſentiunt omnes Theologi, qui docent, fidem non eſſe diſcurſiuam, vt dictum dub. præcedenti. Idem ſupponunt S. Thomæ alijque ſcholæſtici in 3. d. 24. dum actum fidei explicant per Credere Deo; eumque actum docent, eſſe vnũ ac ſimpli- cem actum diuinã fidei: etſi contrarium ſentiat Vaſquez, cum alijs, qui cum fidem diſcurſiuam faciunt, aſſerunt, reuelationem diuinã non credi per illum eundem actum, quo credimus obiectum reuelatum, ſed per actum diſtinctum, ac ſaltem naturã priorem aſſenſu fidei circa obiectum reuelatum, vt qui ex illo per modum concluſionis deducatur; quam tamẽ ſententiam dubio præcedenti refutauiſimus.

Probatur

106 Probatur assertio his argumentis. I. Si quous actu fidei diuinæ, quo obiectum reuelatum creditur, simul credatur Deo dicenti seu reuelanti, necesse est, vt eodem illo actu simul credatur diuina reuelatio: sed verum est antecedens: Ergo & consequens. Maior probatur; quia credere aliquid alicui, nihil aliud est, quam credere cum hoc vel illud vere asserere; seu vt Magistrum superius assert. 5. loquentem vidimus, credere vera esse, quæ loquitur; ita vt obiectum adæquatum eius actus sit, non solum obiectum materiale, quod à dicente fuit contestatum, sed etiam ipsa eiusdem contestatio siue asseueratio, tanquam ratio formalis credendi per modum obiecti cogniti, vt ex ipsa notione terminorum patet; & à posteriori etiã ex eo colligitur; quia si quis crederet quidem aliunde ipsum obiectum materiale à dicente assertum ipsi tamen assertioni nõ crederet, ratus asserentẽ id nõ scire, sed fingere, &c. is reuera non diceretur asserenti credere. Minor probatur tum omnibus testimonijs scripturæ, & SS. Patrum, qui actum fidei explicant per credere Deo; quod etiam faciunt S. Thomas, alijque Theologi, qui vt vidimus, hunc actum credere Deo, sentiunt per se non esse actum distinctum à cæteris actibus fidei, sed potius in omnibus actibus fidei inuolui. Tum quia hoc ipsum, quod est credere aliquid propter Deum reuelantem, nihil aliud est, quam credere aliquid Deo reuelanti: cum ergo quous actu fidei credatur aliquid propter diuinam reuelationem, necesse est, vt quous actu fidei diuinæ credatur Deo reuelanti.

107 II. Quando per actum fidei humanæ credimus homini loquenti seu testanti, tum simul cū obiecto materiali, ipsa etiam auctoritas seu attestatio loquentis per modum mediij cogniti terminat assensum fidei humanæ; ita vt obiectum eius adæquatum sit, hunc hominem, hac vel illa in re vera loqui. Ergo etiam auctoritas Dei reuelantis, per modū mediij cogniti, simul cū obiecto reuelato, terminat assensum fidei diuinæ.

108 III. Ad eliciendum assensum fidei diuinæ, circa obiectum reuelatum, necesse est, vt eliciatur etiam aliquis fidei diuinæ assensus circa ipsam reuelationem, sicut assert. 6. dictum est. Ergo necesse est, vt assensus ille reuelationis, vel re ipsa sit distinctus ab assensu obiecti reuelati, vel vt sit re ipsa idem. Si posterius dicatur, habetur intentum. Prius dici non potest: quia tunc fides esset discursiua, vt pote non immediate nitens ipsa reuelatione diuina, sed assensu reuelationis, ex quo velut assensu principij eliceret assensum veritatis reuelatæ; quandoquidem ad discursum non requiritur, vt assensus principij etiam tempore antecedit assensum conclusionis; satis est, vt assensus ille & re ipsa sit distinctus, & natura prior assensu conclusionis: sed consequens est falsum, ac refutatum dubio præcedenti.

109 IV. Credere aliquid propter diuinam reuelationem, includit hoc ipsum, Credere aliquid à Deo esse reuelatū: ergo includit assensum diuinæ reuelationis; ac proinde in omni assensu fidei diuinæ, simul & eodẽ assensu creditur diuina reuelatio.

Denique sicut se habet electio mediij ad finem, ita etiam se habet fides diuina circa obiectum reuelatum ad assensum ipsius reuelationis: sicut enim propter finem eligimus media, ita etiam, propter reuelationem diuinam credimus obiectum reuelatum: sed vnus & idem actus electionis necessario simul aliquo modo terminatur ad medium ac finem: ergo etiam vnus & idem actus fidei diuinæ simul terminatur ad reuelationem, & ad obiectum reuelatum. Ex quibus colligitur, necessario fatendum, ipsam etiam reuelationem diuinam esse diuinam fidei credendam, ad hoc, vt aliquid credatur fide diuinæ.

Ad argumenta contrarię sententię ita respondetur. Ad primum negatur sequela. Ratio est; quia tamen in assensu fidei necessarium sit, credere ipsam etiam reuelationem, vt dictum, non tamen necesse est, eam credere propter aliam distinctam reuelationem (esto hoc subinde fieri possit, vt assertionem prima insinuauimus;) sed supposita sufficienti propositione, quæ non minus ex parte obiecti reuelati, quam ipsius reuelationis ob parem vtriusque obscuritatem, necessaria est, satis est credere reuelationem, propter se ipsam; siue dicamus, reuelationi ipsi non credi vt reuelatæ, sed vt ipsa reuelatio est; sicut regula non adhibetur vt regulatum, sed formaliter vt regula; quemadmodum cum Capreolo in 3. dist. 24. q. 2. responsi. ad argum. contr. 4. concl. Caietano q. 1. a. 1. dub. 4. & Cano lib. 2. locorū cap. 8. respondet Gregorius de Valentia q. 1. punct. 1. §. 5. diffie. 8. siue fatemur (quod verius ac planius est, & recte addit Valentia ibidem) ipsam etiã reuelationem credi vt reuelatam, non quidem necessario per aliam reuelationem, sed per se ipsam; sicut lumen aut lucem videmus per se ipsam, vt recte etiam dixit Caietanus loco citat.

Id autem hoc modo facile explicatur. Sicut enim loquutio quæuis humana dicit & notificat audienti non solum aliquid aliud, sed etiam se ipsam, vt quotidiana experientia patet: ita etiam reuelatio diuina, præterquam quod obiectum, aliquod fidei materiale dicit & reuelat, simul etiã se ipsam notificat, non quidem reflexe, & in actu quasi signato, sed in actu exercito. Quo fit, vt simul ac propter eandem ipsam reuelationem credamus & obiectum reuelatum, & ipsam reuelationem.

Ad secundum respondetur, si proprie loquamur de ratione formali obiectiua propter quam, eam in omni habitu intellectiuo, talem esse debere, vt per modum obiecti partialis terminet ipsam potentiam ac habitum; cum hoc tamen discrimine, vt si habitus sit discursiuus, actu distincto assentiamur principijs, quæ sunt ratio formalis obiectiua, propter quam assentiamur conclusioni, sicut dictum est dubio præced. Si autem habitus non sit discursiuus, tunc vnus & idem actus simul terminetur, & ad obiectum materiale, & ad ipsam rationem formalem obiectiuam. Sicut enim vno & eodem actu videmus colorem & lumen, vno & eodem actu electionis volumus finem, & media propter finem. &c. Ita etiam

vnaus & idem assensus principiorum simul terminatur ad principia & ad ipsam claritatem, quæ in connexione vtriusque extremi, supposita cognitione terminorum, cernitur; quam dubio præced. diximus esse rationem formalem obiectivam assensus principiorum: quamquã hoc ipso, quod ea ratio non est aliquid à parte rei distinctum ab ipsis principijs, quibus assentimur, assensus ille non ita distinctè ad ipsam rationem assentiendi ferri deprehenditur. Quæ verò præterea in obiectione exempla adducuntur, ad propositum non pertinent; nam species sensibiles, vel intelligibiles, itemq; varia abstractio obiecti cogniti, proprie non sunt ratio formalis obiectiva, propter quam alicuius habitus siue actus intellectui, vt pluribus dictum tomo 1. disp. 1. q. 1. dub. 3.

Ad tertium respondetur, falsum assumi; nam ad credendum aliquid per fidem diuinam, non sufficere absolute probabilem assensum reuelationis, sed requiri fidem diuinam, circa eandem, ex instituto probauimus assert. 6. Ad probationes antecedentes respondetur. Ad I. Disparem plane quoad hoc esse rationem fidei humanæ, & diuinæ. Sicut enim ipse assensus fidei humanæ solum est probabilis, ita ad credendum aliquid per fidem humanam, sufficit notitia & assensus probabilis humanæ contestationis. Aliter ferres habet eum fide diuinam; quæ hoc ipso, quod infallibiliter assentitur veritati reuelatæ, propter reuelationem, necessario etiam simul infallibilem requirit & continet assensum circa diuinam reuelationem; cùm hæc sibi inuicem pari proportionem respõdeant, vt superius argumentati fuimus. Ad secundum respondetur, nec in casu Clementinæ; nec in controuersia de immaculata Virginis Conceptione; nec in vlla simili materia, vbi de ipsa reuelatione dubitare licet, elici de eadem materia posse actum fidei, ob defectum propositionis sufficientis; quæ cum ad credendam diuinam fide reuelationem nõ sufficit, non etiam sufficit ad credendum obiectum reuelatum, & contra; vt ex instituto dicitur quæst. sequenti.

Et quamuis ante ipsum assensum fidei, tam de veritate reuelata, quam de ipsa reuelatione, ex parte quidem propositionis, ac per modum conditionis prærequisitæ; (quæ oppositæ sententiæ auctores cum ratione credendi confundisse videtur) sufficiat fides humana, adeoq; certus gradus probabilitatis, is tamẽ nõ excludit assensum fidei diuinæ, tã de veritate reuelata quã de reuelatione subsequente, sed potius viã ad eum ternit. Quò fit, vt nulla plane sit cõsequentia, si dicas, in casu conuersionis Samaritanæ, aut Samaritanorũ, per modum proponentis, seu applicantis obiectum fidei, sufficiebat probabilis aliqua notitia miraculi, per humanã contestationem accepta: Ergo nulla penitus requirebatur fides diuina ipsius reuelationis, quod perinde est, ac si dicas; ad sciẽtias mathematicas cõparãdas, per modum proponentis obiectum, sufficit fidelis & erudita instructio Magistris: ergo nõ requiritur assensus sciẽtificus de ipsõ obiectis.

Quod si quis alicui propositioni solũ assentiat, propter reuelationem diuinam probabiliter cognitam, is nequaquam erit assensus fidei diui-

næ, sed naturalis solum assensus fidei humanæ, qualem assensum etiam habent hæretici, cuius pinde assentiendi ratio non est ipsa reuelatio diuina, sed probabilis solũ persuasio de reuelatione diuina, vt dictum assert. 6. & dubio præc. sub finẽ.

Ad quartum respondetur, falsum itidem assumi, & ex ipso eius opposito probari nostrum propositum, vt superius dictum assert. 7. Quænam autem & qualis propositio reuelationis sufficiat ad credendum aliquid fide diuina, ex instituto dicitur quæst. sequenti.

D V B I V M V.

Utrum obiectum materiale fidei possit esse falsum; seu an aliquid falsum per fidem diuinam credi; Deusque falsum testari possit.

S. Thomas 2. 2. q. 1. a. 3.

Egimus hæcenus de obiecto fidei, tam formali, quam materiali, quoad substantiam spectato; sequitur vt cum S. Thoma agamus, de conditionibus quibusdam accidentalibus obiecti materialis fidei, qualis est, tum veritas, tum obscuritas seu inevidentia eiusdem, tum etiam certa eius distributio per articulos, & in vnum symbolum collectio, ac denique per temporum series incrementum. Et quod ad primum attinet, sensus propositæ dubitationis est, an per fidem diuinã & infusam credi aliquid possit, quod re ipsa verum nõ sit; an potius obiectum fidei necessario ac infallibiliter sit verum; vbi simul etiam de infallibili auctoritate Dei attestantis disserendum est.

Ratio vero dubitandi, esse potest. I. Quia nihil videtur ob stare, quo minus Deus, saltem per absolutam potentiam, falsum docere, vel testari, seu persuadere possit. Qualis enim hac in re potest ostendi implicatio contradictionis? Imo de facto Deũ id nõnunquã fecisse, colligi posse videtur ex scriptura multipliciter. Primo cum asserit, Deum aliquos decipere: Vt Iob. 1. 2. v. 19. *Ducit Sacerdotes in glorios, & optimates supplantat, cõmutans labium veracium, & doctrinã suam auferens.* Et v. 24. *Qui immutat cor Principum populi terra, & decipit eos, vt frustra incedant per inuuum: palpabunt quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.* Item Ezechielis 14. v. 9. *Et Propheta cum errauerit, & loquutus fuerit verbũ: ego Dominus decepi Prophetam illũ: id quod pluribus exponitur v. 4. & 5.*

Secundo eum testatur etiam propheticè prædicta quandoque impleta non fuisse. Vt 4. Regum 20. v. 1. vbi ab Isaia mors imminens prænuntiat ut Ezechia, quæ tamen postea in plures años dilata est. Item Ionæ 3. v. 4. vbi ex mandato Dei Ionas palam in clamat: *Adhuc quadraginta dies; & Ninive subuertetur;* quod tamen postea non accidit.

Tertio cùm indicat, nõ ullos etiã diuino spiritu inspiratos falsum dixisse, vt Abrahamũ Gen. 22. v. 5. *Ego, & puer illic vsq; properantes, postquã adoraueri-*